

## ASPECTE ALE CRIZEI FINANCIARE DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ (1834- 1835): DOCUMENTE INEDITE

Mariana Neguț

Dacă se rezumă opera financiară realizată de Regulamentul Organic se poate afirma în primul rând că s-au înființat două impozite: capitația și patenta, care produceau în Țara Românească jumătate din întregul venit al statului; iar în al doilea rând s-a creat un mic venit din domenii, care nu se ridica decât la 10% din venitul total. Se mai păstrau în același timp și o parte din impozitele indirecte, precum vămile și venitul ocnelor de sare. Exploatarea ocnelor de sare aducea un venit mai mare în Țara Românească decât în Moldova; deoarece minele erau mai bogate, iar exportul în Turcia se putea face mai ușor.

În legătură cu impozitele directe se poate constata că în afară de capitație, contribuabilii plăteau zecimea adițională, care era destinată cutiei mîilelor. În afară de aceste impozite directe, orașenii mai plăteau și accizele, introduse prin legea din 26 noiembrie 1832<sup>1</sup>, care erau destinate întreținerii și înfrumusețării orașelor.

În ceea ce privește pe negustori și meseriași; pe lângă patenta prevăzută de Regulament mai plăteau și o zecime adițională pentru cutia orașelor.

O altă reformă financiară introdusă de Regulamentul Organic a fost aceea prin care s-a prevăzut pentru prima oară că bugetul va fi întocmit la începutul fiecărui an; iar socotelile vor fi încheiate la sfârșitul fiecărei operațiuni<sup>2</sup>; făcându-se referinți amănunțite la contabilitatea diferitelor operațiuni și la strângerea datelor necesare pentru stabilirea unui buget. Cheltuielile de la sfârșitul fiecărui an erau centralizate la Departamentul Controlului și după ce erau examinate se trimiteau Adunării Obștești; care și ea la rândul ei le înainta pentru a fi analizate unei comisii - înainte de a se pronunța asupra lor. Datorită filierii complicate se ajungea la situația paradoxală de a se dezbate situația cheltuielilor la câțiva ani după trecerea anului la care se refereau<sup>3</sup>.

În patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României se păstrează o serie de documente din anii 1834, 1835; care ilustrează situația financiară a Țării Românești. Astfel, în documentul din 8 septembrie 1834<sup>4</sup> trimis de domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica lui Minciaky, consulul Rusiei la București, se arată că visteria Țării Românești are o situație deosebit de grea; pe care a moștenit-o din anii precedenți și că o redresare a acesteia se poate face doar prin vîrsarea unor fonduri în visterie.

Din analiza grupajului de documente mai sus menționat se constată faptul că situația financiară a Țării Românești devenea din ce în ce mai îngrijorătoare; înregistrînd-se pe de o parte mari restanțe la încasarea patentelor<sup>5</sup>; iar pe de altă parte, o serie de venituri, care până atunci erau sigure; cum ar fi cel al ocnelor de sare, devenise nesigur și se încasa sporadic; din cauza situației financiare încurcate a baronului Meitani; cel care arendase cu contract acest venit. De asemenea; din veniturile averilor mănăstirești nu se încasase nimic; încât a trebuit să se renunțe de a se mai trece acest venit în buget până la reglementarea chestiunii averilor mănăstirești. Singurul venit care se încasa aproape fără restanțe era cel provenit

din capitalie:

Adunarea Obștească convocată în octombrie 1834 trebuia să se ocupe de acoperirea unui însemnat deficit; datorat între altele sporirii tributului; a listei civile cu 400.000 lei vechi - și donațiuni de 1.200.000 lei; pe care Adunarea încă din a doua ședință o votase domnitorului pentru acoperirea cheltuielilor ce le făcuse la Constantinopol<sup>7</sup>. Echilibrarea bugetului anului 1834 prezenta greutăți foarte mari și Adunarea Obștească propune ca evaluările să fie scăzute și pentru acoperirea cheltuielilor să se creeze resurse noi. Deficitul înregistrat nu se mai putea ascunde; era deja de 336.276 lei<sup>8</sup>. La capitolul "Venituri" nu se prevăzuse nimic din venitul ocnelor de sare; deoarece contractul nu mai putea continua cu moștenitorii baronului Meitani și statul a fost silit să le exploateze în regie proprie; dar nu se știa cât se va câștiga din vânzarea sării. Din această cauză s-a hotărât ca lipsa constatată la sfârșitul anului să se acopere din încasarile realizate; dar acest venit nu a putut acoperi nici deficitul și nici cheltuielile suplimentare și extraordinare care s-au ivit în cursul anului; mai ales că nu era prevăzută nici o sumă pentru casa rezervelor.

Astfel, la întocmirea bugetului pe anul 1835 se constată o lipsă la venituri de 1.321.074 lei; pentru acoperirea cărora trebuia să ia măsuri Statul Administrativ împreună cu Adunarea Obștească. Situația era însă cu atât mai grea cu cât nu se puteau vota impozite noi; deoarece Regulamentul Organic interzicea acest lucru; doar cel mult o zecime adițională. La aceste greutăți se mai adaugă - așa după cum reiese dintr-un alt document<sup>9</sup> din anul 1835 și seceta care determinase o urcare foarte mare a prețurilor chiar la începutul lunii februarie; care ajunseseră să fie mai mari ca în timpul războiului. Pentru acoperirea deficitului înregistrat, Adunarea Obștească a hotărât introducerea unei zecimi adiționale la capitalia plugarilor și la darea mazililor; dar pentru aceasta trebuia să se obțină acordul Curții protectoare. În acest sens; domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica trimite o notă<sup>10</sup> Consiliului Administrativ; în care anunța că s-a obținut acordul Curții protectoare și se comunica; totodată, măsurile care trebuie luate în vederea strângerii acestei contribuții; în condiții mai ușoare pentru contribuabili.

Așa după cum reiese din conținutul unui alt document<sup>11</sup>; din anul 1835; Consiliul Administrativ trimite județelor instrucțiuni pentru perceperea acestei zecimi adiționale; strânsă pentru a acoperi deficitul financiar; menționându-se; totodată; faptul că are un caracter temporal; percepându-se doar până la lichidarea deficitului.

Din analiza proiectului<sup>12</sup> de buget pe anul 1835 - document păstrat în patrimoniul muzeului nostru - la capitolul "venituri" sunt menționate; pe lângă categoriile de contribuabili; cu sumele respective; veniturile obținute prin exploatarea ocnelor; veniturile vâmlor; a domeniilor; a exportului vitelor etc.; iar la capitolul "cheltuieli"; sumele destinate Porții; întreținerii domnitorului etc. Din analiza mai atentă a acestui document se pot trage mai multe concluzii. Astfel; se observă că; pe de o parte scăderea cea mai simțitoare la venituri s-a înregistra la cel al ocnelor de sare de aproape 30%; deoarece baronul Meitani vânduse o cantitate de sare prea mare nu

numai în țară, dar mai ales peste graniță și rămăseseră sume mari neachitate, iar pe de altă parte, la exportul cerealelor, veniturile au fost mici, deoarece din cauza secetei a fost interzis și trebuia în același timp să fie aprovizionată garnizoana rusă de la Silistra, iar exportul vitelor comute era sporadic și limitat prin ordonanțe. În același timp aprovizionarea miliției costa mai mult decât se prevăzuse, din cauza creșterii prețurilor.

Un alt venit care, de asemenea, era în scădere, era cel provenit din patente. Mai trebuie menționat faptul că visteria avea de încasat și restanțele din 1833 și chiar mai vechi. Comisia financiară cercetând șocotelile anului 1835 observă o serie de nereguli, mai ales la împrumuturile cu dobândă exagerată de 18%.

Din conținutul unui alt document<sup>14</sup> din anul 1835 reiese faptul că pentru echilibrarea bugetului pe anul 1835 s-au făcut propuneri să se adauge, de data aceasta, câte 3 zecimi adiționale la capitația plugarilor și câte trei zecimi la mazili, iar restul deficitului să fie acoperit din venitul ocnelor de sare care se spera să fie mai mare decât fusese înscris în buget.

Tot pentru înlăturarea deficitului se mai făcuse propunerea de a percepe un impozit de 5% pe lefurile funcționarilor, dar Adunarea Obștească nu a fost de acord cu această propunere<sup>15</sup>.

În anul 1836 veniturile din Țara Românească prezentau față de cheltuieli o lipsă de 166.110 lei și pentru acoperirea acesteia Sfatul Administrativ propunea, prin proiectul de buget prezentat de Adunarea Obștească, să se micșoreze lefurile funcționarilor cu 10% și să se scadă, de asemenea, și lista civilă a domnitorului<sup>16</sup>. Adunarea Obștească nu a aprobat însă acest mod de acoperire a deficitului, ci a găsit un mijloc mult mai comod pe care-l mai întrebuințase și altă dată, adică a sporit cifra înscrisă în buget ca venit al ocnelor de sare. Acest mijloc de echilibrare a bugetului, deși nu a dat niciodată rezultatele scontate, cu toate acestea el a fost întrebuințat deseori în perioada regulamentară. Astfel, se obișnuia să se adauge o zecime, două sau trei la capitație și la patentă în timp de deficit, sau se scădeau zecimile adiționale, dacă era o recoltă îmbelsugată.

În anul 1836 fiind o recoltă îmbelsugată, nefiind nici o calamitate, bugetul s-a încheiat cu un excedent și s-au scăzut cele trei zecimi adiționale, realizându-se astfel o redresare financiară după criza din cei doi ani.

## NOTE

<sup>1</sup> Th. C. Aslan, *"Finanțele României de la Regulamentul Organic până astăzi 1831-1905"*, București, 1905, p. 42.

<sup>2</sup> *Ibidem*, p. 43.

<sup>3</sup> Ioan C. Filitti, *"Principatele române de la 1828 la 1834. Ocupația rusească și Regulamentul Organic"*, București, p. 325.

<sup>4</sup> *Ibidem*.

<sup>5</sup> *M.N.I.R. - Document*, 1834, septembrie 6, inv. 106998, f. 2.

<sup>6</sup> *M.N.I.R. - Document*. 1835. inv. 70747. f. 3.

<sup>7</sup> Ioan C. Filitti, *“Domniile române sub Regulamentul Organic. 1834-1848”*, București, 1915, p. 23.

<sup>8</sup> *Analele parlamentare ale României*, Tom. V, partea I, p. 65.

<sup>9</sup> *M.N.I.R. - Document*, 1835, inv. 70747, f. 1.

<sup>10</sup> *Ibidem*, f. 2.

<sup>11</sup> *Ibidem*, f. 3.

<sup>12</sup> *M.N.I.R. - Document*, 1835, inv. 107010, f. 1.

<sup>13</sup> *M.N.I.R. - Document*, 1835, inv. 70759.

<sup>14</sup> Th. C. Aslan, *op. cit.*, p. 61.

<sup>15</sup> Idem, p. 66.

<sup>16</sup> *Ibidem*.